

GU Journalen

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET NR 3 APRIL/MAJ 1998

Fler samhällsvetare disputerar

PÅ SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA fakulteten tar allt fler doktorander sin examen. De två senaste åren har antalet doktorsexamina ökat med 40 procent. Förra året disputerade 61 personer. Enligt dekanus Lars Strömberg är detta ett resultat av en effektivare forskarutbildning. Men fortfarande tar det för lång tid att doktorera, i genomsnitt 10 år, visar en ny rapport.

Sid 3

Sara Lidman belönas

SIXTEN HEYMANNS PRIS på 160 000 kronor går i år till Sara Lidman, för att hon har "uppenbarat språk och myt som förändrar bilden av vårt kulturarv", enligt motiveringen.

Sid 4

Jubileumsfonden delar ut 3,5 miljoner

NU ÄR DET ÅTER dags att söka stipendier ur Jubileumsfonden. En nyhet från i år är att 1,3 miljoner kronor delas ut direkt ur Göteborgs universitets forskningsfond.

Sid 4

Musikbistånd till Sydafrika

HELA DET SVENSKA musikbiståndet till musikundervisning i Sydafrika går via Musikhögskolan i Göteborg. Det främsta syftet med biståndet är att ge svarta och färgade elever musikutbildning. Under apartheid var den svarta och färgade musikkulturen förbjuden i alla skolor.

Sid 5

LUN håller samman lärarutbildningarna

SEDAN ÅRSSKIFTET HAR den nya lärarutbildningsnämnden, LUN, ansvaret för både program och budget. Lärarutbildningens mål och behov ska tydliggöras och utbildningen ska ha en bred forskningsanknytning.

Sid 8

Tjechov över kulturgränserna

NÄR DE SVENSKA OCH TYSKA studenterna uppförde Tjechov på ryska blev det ett spännande möte mellan tre kulturer.

- Att spela teater är ett viktigt sätt att lära känna rysk kultur inifrån, säger en av de tyska lärarna.

Sid 10

Vad gäller vid kopiering? I tidningens mittuppslag hittar du avtalet. Riv ut och spara!

FOTO: HILLEN WABER

För en journalistik i allmänhetens tjänst

CHRISTINA JUTTERSTRÖM längtar inte tillbaka till sina chefsår på landets två största tidningar. Men som gästprofessor i praktisk journalistik delar hon gärna med sig av sina erfarenheter till journaliststuderande.

Hon är trött på att dagens journalistik är så person- och underhållningsinriktad. Nyhetsbevakningen tar stor hänsyn till elitens intressen. Christina Jutterström talar om behovet av en ny slags journalistik, "public journalism", som låter andra människor än makthavare formulera problem.

sid 6-7

FOTO: EVA S. ANDERSSON

Regeringen har nu givit statens fastighetsverk i uppdrag att genomföra den arkitektävling som skall resultera i Världskulturmuseet i Göteborg. En liknande arkitektävling skall just starta för "Korsvägen Vetenskapscentrum". Detta innebär att båda projekten närmar sig ett förverkligande. Som framgått av massmedia blir placeringen för båda vid Korsvägen invid Liseberg, i evenemangsstråkets sydligaste del. Lokaliseringsfrågan har varit en stötesten. Debatten har varit och är fortfarande intensiv i vissa kretsar. Det kan därför vara på sin plats att jag redovisar min insats och mina motiv i denna fråga. En viktig princip för mig i mitt agerande i såväl "kommittén för ett världskulturmuseum" som i "projekt Korsvägen" har varit en samlokalisering av Korsvägen Vetenskapscentrum och världskulturmuseet. Det har på grundval av min tidigare redovisade syn på kunskap och kunskapsbildning, tätt sig som en felaktig signal att man måste gå till skilda byggnader och kanske skilda stadsdelar för att lära sig om naturvetenskap respektive kulturvetenskap. Det vore att tydligt permanenta C P Snows två kulturer i var sin monumental byggnad. Att lära sig om t ex vatten har självfallet ett naturvetenskapligt perspektiv. Vattnets kemi, egenskaper. Nära till hands ligger vatten som livsmiljö för fisk, krabbor, snäckor, alger. Ytterligare nära till hands ligger att fiska, fångstredskap, fiskarbyar och mänskliga miljöer och kulturer relaterade till fiske. Hur ser dessa miljöer ut i olika delar av världen?

Naturvetenskap och kulturvetenskap glider omärkligt över i varandra. Jag är övertygad om att de olika perspektiven kommer att berika varandra och skapa en kreativ inlärningsmiljö för såväl museum, universitet som allmänhet.

För naturvetare är experiment naturliga och "Experimentum" från Lerum håller på att införlivas i det blivande Korsvägens Vetenskapscentrum. I museikulturen ingår att samla, forska, värda och ställa ut, permanent, tillfälligt och tematiserat. De båda sätten att tänka och verka kan tillsammans skapa en ny syn på lärandet.

En annan viktig princip i lokaliseringssamtalen har varit närheten till universitetets institutioner. Museioniden, universitetets samverkan med museet förutsätter korta transportvägar. UBs chef Jon Erik Nordstrand påpekade nyligen att det ursprungliga "Museion" (tempel för muserna) var beläget i det forntida Alexandria, var ett forskningsinstitut och ett centrum för tidens vetenskap även innefattande ett bibliotek. UB utgör med placeringen vid Korsvägen den närmaste universitetsheten. Mina företrädares ambitioner att skapa ett sammanhållet city-universitet är en fortsatt ambition.

Lärandet är ett centralt motiv för mig som rektor. Museioniden är inte bara ett forum för samverkan mellan museum, universitet och allmänhet. En viktig del handlar om att lära hur publiken, allmänheten, unga och gamla, kanske från skilda kulturer, förhåller sig till föremål, experiment och företeelser. Hur kunskap bildas och förmedlas i alla riktningar.

Nu är emellertid stunden inne att omsätta ord i handling. Nu gäller det att vara med om att skapa norra Europas mest intressanta institution för lärande där museer, universitet och allmänhet (unga som gamla) tillsammans lär sig om sig själva och sin omvärld. Låt oss visa att vi i Göteborg och Västsverige kan skapa något unikt, en nationell eller varför inte en europeisk angelägenhet.

BO SAMUELSSON

Bo Rothstein svarar på Thams krönika

CARL THAM BLUFFAR när han i senaste GU-journalen hävdar att "ingen som har den minsta insikt i hur tjänsteställningar" går till "kan ha den minsta tilltro" till att de är sakliga och opartiska. Istället är enligt Tham könsdiskrimineringen endemisk. I den mest omfattande undersökning av detta som nu finns, utförd av professor Ulla Riis och docent Leif Lindberg, går det inte alls belägga någon könsdiskriminering vid tjänsteställningar eller anslagsfördelning inom svenskt universitetsväsende. Undersökningen som beställdes av regeringen omfattade perioden 1982-1994. Kvinnor utgjorde 22 procent av de sökande och 33 procent av de som fick tjänster och någon form av diskriminering i utlåtena kunde man inte heller finna (Ds 1996:14).

Vad som kunnat beläggas i en utmärkt genomförd studie av Christine Wennerås och Agnes Wold är en omfattande diskriminering som medicinska forskningsrådet stött för. Det centrala är emellertid att detta enligt tillgänglig forskning har varit ett undantag, inte regeln. Inom andra forskningsråd visar det sig enligt Riis och Lindberg att kvinnor erhåller anslag i samma utsträckning som de söker. Det har av någon anledning varit närmaste knäpptyst om Riis och Lindbergs studie (som omfattar flera fakultetsområden och längre tid än Wennerås och Wolds) och den fick enligt

de uppgifter jag fått av Ulla Riis länge ligga ottryckt på utbildningsdepartementet, förmodligen för att resultatet inte passade Tham. Han vill uppenbart nu inte bara ha lydiga forskare utan tydligen också sådana som producerar "politiskt korrekta" resultat.

Bakom Thams argument ser man den politiska maktens förbländning, ty eftersom saklighet och opartiskhet inte är möjligt så har han självklart argumentet för en ordning med politiska tillsättningar. De genustjänster på professorsnivå som han skryter om tillskapades så att utbildningsdepartementet i de flesta fall vet vem som skall få dem. Varför skulle annars just Göteborgs universitet få en i litteraturvetenskap t ex. De som "för några få tjänster mer" nu villigt till den politiska makten sålt ut idén om universitetens autonomi kommer en dag att ångra sig djupt. Utbildningsministern "äter ur min hand" har Witt-Brattström sagt. Vem som slutligen kommer att äta vem är, skulle jag hävda, en öppen fråga.

BO ROTHSTEIN
Professor i statsvetenskap

Rosvall rentvådd

JAN ROSVALL, docent i kulturvård, fick upprättelse av Allmänhetens Pressombudsman (som GU Journalen nämnde i nr 1-98).

En intern bedömning på högsta nivå visar nu också att inte någon person vid institutionen för kulturvård gjort sig skyldig till något fel under den tid då meningsskiljaktigheter förekommit på institutionen.

Spionen PO-anmäls

I TREDJE NUMRET av Göteborgs Spionen publicerades en artikel om slaviska institutionen. Nu har institutionens prefekt Olof Paulsson anmält artikeln till pressombudsmannen. Enligt Paulsson strider artikeln mot god publicistisk sed och är ärekränkande.

Så här skriver fyra forskare vid institutionen för slaviska i en debattartikel.

"Artikeln om institutionen för slaviska språk... är hårt vinklad och full av sakfel. Kårens tidning

har valt att återge två icke käranslutna personers klagomål mot institutionen, utan att kontrollera bakgrunden till vad som inte är annat än vanföreställningar och lögn. Intervjun med vår prefekt Olof Paulsson återges på ett sätt som vittnar om att journalisten utgår från att prefekten ljugar. Det positiva resultatet av en av dylikt förtal motiverad arbetsmiljöundersökning avfärdas för att den inte passar in i den niddbild som Petter Larsson tycks vara mån om att torgföra; på annat sätt kan nog inte ledarkommentaren tolkas. Institutionen framstår som dömd på förhand."

Pressröster

"När nu Carl Thams nya reformerade forskarutbildning träder i kraft drabbar de nya reglerna även de doktorander som redan är antagna, skriver fyra doktorander vid sociologiska institutionen i Lund på debattplats i SvD. Den tid doktorander själva har bekostat kommer att räknas bort från den tid de i framtiden har möjlighet att få doktorandtjänst.

"Hur regeringen tror att den på detta visa ska kunna öka antalet doktorer är för oss obegripligt. Resultatet kommer med största sannolikhet att bli, åtminstone om inga övergångsregler å det snaraste

utfärdas, att en stor grupp halvfärdiga doktorer tvingas lämna universiteten och sina forskningsprojekt för att i stället anmäla sig som sökande på någon av landets arbetsförmedlingar", skriver artikelförfattarna. (Svenska Dagbladet 1 april)

"Thams mål verkar vara att utjämna universitets- och högskolevärlden - den ska vara könsblandad, utspridd över hela landet och en del i skapandet av ett progressivt samhälle, skriver Jörgen Jörgensen på ledarplats i SvD med anledning av Timbros nyligen utgivna skrift "Thamgrepp". (Dagens Nyheter 9 april)

"En enkät som Saco och TCO skickat ut till landets universitets- och högskoleinstitutioner visar att universiteten är dåliga på att följa upp sina studenter efter examen och att institutionerna inte har en genomtänkt strategi för vad som ska hända efter studietiden, skriver Inger Ohlsson, ordförande i TCO, och Anders Milton, ordförande i Saco, på debattplats i Dagens Industri. (Dagens Industri 25 mars)

GU JOURNALEN är en informations- och personaltidning från Göteborgs universitet REDAKTÖR: Allan Eriksson LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén. ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenäs Brink STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Petterson MEDVERKANDE SKRIBENTER: Eva Lundgren, Maria Jakobsson, Lars Soold, Jan Westin, Jon Erik Nordstrand och Per Sörbom ADRESS: Informationsavdelningen, Göteborgs universitet, Box 100, 405 30 Göteborg. TEL: 031-773 1021. FAX: 031-773 4354 E-POST: Allan.Eriksson@adm.gu.se INTERNET: http://www.gu.se/html/aktuellt.html TRYCK: Arktryckarna AB, Göteborg. Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanenmärkning. UPPLAGA: 5 300 ex UTGIVNING: 8 nummer/år. Nästa nummer är ett dubbelnummer. Utgivning den 9 juni MANUSSTOPP: 25 maj ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. Citera gärna, men ange källa. ISSN 1402-9626

Allt fler samhällsvetare disputerar

Mellan åren 1995 och 1997 ökade antalet doktorsexamina på samhällsvetenskapliga fakulteten med nästan 40 procent. Men det tar fortfarande för lång tid att disputerar, visar ny intern rapport.

TRENDEN MED FÅ doktorsexamina per år verkar ha brutits. Under 1997 disputerade totalt 61 forskare. Vilket är en fördubbling på fem år. Är detta ett resultat av en bättre forskarutbildning eller bara en tillfällig topp?

- Jag hoppas inte att det är en tillfällig topp, säger dekanus Lars Strömberg på samhällsvetenskapliga fakulteten. Trenden ser ut att hålla i sig. Även i år kommer vi sannolikt upp i ett 60-tal avhandlingar.

Lars Strömberg framhåller att forskarutbildningen har blivit effektivare de senaste åren.

- De flesta har individuella studieplaner nu för tiden.Handledningen har blivit bättre. Vi har även fått extra resurser från Riksbankens Jubileumsfond för att finansiera nya doktorandtjänster. Särskilda satsningar på doktorandtjänster för kvinnor har också ökat antalet doktorander och samtidigt förbättrat jämställdheten.

Tar kortare tid

Det tar också kortare tid för doktoranderna på samfak (inkl Handels) att bli klara med sina avhandlingar. Vid årskiftet 94/95 var bruttostudietiden (dvs från antagning till examination) 11,5 år. Förra året var genomsnittet åtta år.

- Jag tror att vi är på god väg att bli bättre, säger Lars Strömberg. Men det är en stor variation mellan de olika institutionerna.

En nyligen publicerad utvärderingsrapport av forskarutbildningen visar vilka som doktorerar, hur de lyckats ge

nomföra utbildningen och vilka erfarenheter de har av den.

Roger Haglund skickade en enkät till alla 152 doktorer som examinerades under åren 1991-96. Han jämförde sedan resultatet med den rapport som Riksrevisionsverket gjorde 1996 om svensk samhällsvetenskaplig forskarutbildning. Resultaten var i stort sett överensstämmande: Det tar för lång tid att doktorera. Examinationsgraden är för låg. Och åldern på de disputerade är för hög.

Inga könsskillnader

I Haglunds rapport framkommer samma mönster: det tar i genomsnitt 10,3 år att bli klar med forskarutbildningen; 30 år som längst, endast några få klarade av utbildningen på knappt fyra år. Bara drygt en tiondel blev färdiga på sex år, men enligt doktoranderna är nettostudietiden (den effektiva tiden) fem år.

När det gäller tidsåtgången finns det inga skillnader mellan män och kvinnor. Utan det tar lika lång tid. Det är också en myt att barn förlänger studietiden, menar Roger Haglund.

Rapporten visar också att tvåtredjedelar är män samfak. Medelåldern vid examinations-tillfället är 43 år. 75 procent är sammanboende och nästan hälften har barn hemma.

Finansiering

En central fråga i rapporten är hur man har finansierat sin forskarutbildning? I början av utbildningen är det vanligast med lönearbete antingen inom eller utanför universitetet. Många har utbildningsbidrag eller studiemedel. Under mitten av utbildningen minskar lönearbete, utbildningsbidrag och studiemedel. I slutfasen är det vanligast med doktorandtjänster.

Roger Haglund ställde också frågan om en viss form av studiefinansiering förlängde tiden eller förkortade den. Han fann bara några få, svaga samband. Har man haft doktorandtjänst, minskar utbildningens längd. Har man däremot haft utbildningsbidrag, så tar utbildningen längre tid.

- Det finns en konserverande faktor i dessa hierarkiska strukturer, säger han. Har man t ex fått en doktorandtjänst tidigt så behåller man denna och läser indirekt ute andra.

Nöjda med utbildningen

Sammantaget är de flesta (55 procent) nöjda med sin utbildning. Trots att många upplever oro och osäkerhet, så tycker de flesta att utbildningen varit positiv och stimulerande.

- Man är nöjd men frustrerad, sammanfattar Roger Haglund.

Rapporten visar dessutom att det är ovanligt med utvärderingar av forskarutbildningen och att de flesta inte haft en individuell studieplan.

- I dag har de flesta institutioner inför krav på individuell studieplan, men vi måste bli bättre på att utvärdera verksamheten, kommenterar Lars Strömberg som gärna ser att fakulteten utvärderas av en extern bedömargrupp.

Otillräckliga resurser

Enligt regeringens nya direktiv ska det inte ta mer än fyra år att bli klar med sin forskarutbildning. Med tanke på att så få lyckas ta sin examen på fyra år, är det ändå ett rimligt mål att sträva efter?

- Jag tycker det är ett fullt rimligt mål om man studerar på heltid i fyra år, säger Lars Strömberg. Men det kan finnas alla möjliga skäl till att det tar längre tid. Ett problem är att alla doktorander inte kan få fakultetsanslag eller externa

medel. Pengarna räcker helt enkelt inte.

Ett rimligt mål

Roger Haglund tycker också att det är ett rimligt mål.

- Det beror på vilken syn på forskarutbildningen man har. Ser man forskarutbildningen som en slags traineeutbildning, där det handlar om att tillägna sig vissa kunskaper och verktyg, då är fyra år rimligt. Men det nuvarande systemet kräver att man är väldigt produktiv och att man ska ligga i forskningsfronten hela tiden. I det perspektivet är fyra år knappast rimligt. Forskarutbildningen är trots allt en utbildning där syftet framför allt är att man ska göra något efteråt.

ALLAN ERIKSSON

Fakta/Utvärdering av forskarutbildningen

Roger Haglunds rapport "Göteborgska erfarenheter av samhällsvetenskaplig forskarutbildning" är ett första steg i utvärderingen av den samhällsvetenskapliga forskarutbildningen vid GU. I rapporten har 115 doktorer svarat på frågor om bl a hur de upplevde forskarutbildningen, vad som var bra och dåligt, hur lång tid utbildningen tog och hur stödet och handledningen fungerat.

GU ingår samarbetsavtal med Victorinstitutet med Victorinstitutet bedriver forskning, utveckling och utbildning inom tillämpad informationsteknologi. I samarbete med näringsliv, offentlig verksamhet, GU, Chalmers skall institutet verka för att forskningsresultat och tillämpningar på IT-området snabbt kommer till praktisk användning.

Göteborgs universitet har nu ingått ett samarbetsavtal med IT-Forskningsinstitutet Victoria AB.

Marksänd digital-TV
Rektor beslutade den 31 mars om förutsättningarna för universitetets medverkan i förskottsändningar med marksänd digital-TV, som sannolikt kommer att inledas under senhösten 1998. En styrgrupp för projektet tillsattes med följande ledamöter: universitetsrådet för IT-frågor (Berner Lindström), universitetsrådet för information, EU- och näringslivskontakter (Lars Nordström) samt universitetsrådet för utbildningsfrågor (Birgitta Skarin-Frykman). Till styrgruppen kommer en huvudsekreterare och en projektledare att knytas. Ett programråd med uppgifter att svara för programplanering och redaktionellt innehåll kommer också att bildas. För närvarande finns planer på att universitetet, tillsammans med Chalmers och Göteborgsregionens kommunalförbund, kommer att få ett så kallat "fönster" i SVT:s lokala kanal i Göteborg. Tanken bakom projektet är att kunna informera om forskning och annan verksamhet samt att använda TV-mediet i distansutbildning och liknande. Ett intensivt planeringsarbete väntar de närmaste månaderna.

Miljösektionen ska leda miljöarbetet
Rektor har beslutat att miljösektionen ska leda arbetet med att införa miljölednings-systemet vid Göteborgs universitet. 400 000 kronor har avsatts till ändamålet. Cirka hälften av anslaget ska gå till att anställa en samordnare på halvtid och resten ska vara en resurs för utbildning av universitetets personal.

Ledamöter i fond- och medelförvaltning
Styrelsen har utsett ledamöter i styrelsen för fond- och medelförvaltning under tiden 1998-01-01-2000-12-31. Martin Fritz och Gunnar Bergenholtz är företrädare för verksamheten. Andra ledamöter är Monica Pahlsson, Peter Sandberg och Lennart Spetz. Företrädare för studenterna är Klara Blomdahl. Ordförande i styrelsen är Martin Fritz.

Nya hårdare regler för doktorander

DEN NYA HÖGSKOLEFÖRORDNINGEN (SFS 1998:80) gäller från och med den 1 april. Här nedan redovisas några av de viktigaste nya reglerna i regeringens forskarutbildningsreform.

Antagning

Till forskarutbildningen får endast antas så många doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studie villkor i övrigt och som har studiefinansiering genom att anställas som doktorand eller som beviljas utbildningsbidrag för doktorander. Sökande som har annan

form av finansiering får antas om fakultetsnämnden bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen. Den sökande ska ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom maximalt åtta år.

Studiefinansiering

Bara den som antas eller redan har antagits till forskarutbildning får anställas som doktorand eller beviljas utbildningsbidrag. Anställningen som doktorand får innehas under högst fem år. Anställningstiden får dock inte

vara längre än som motsvarar forskarutbildning på heltid i fyra år. Endast särskilda skäl, t ex föräldrarledighet, kan möjliggöra längre tid. Inom ramen för anställningen får högst 20 procent av tiden ägnas åt annat än egen forskarutbildning.

Utbildningens uppläggning

Fakultetsnämnden har det övergripande ansvaret för forskarutbildningens kvalitet, effektivitet, uppföljning, studieplaner och handledning samt för samordning av kurser och utbildning av handledare. För varje

doktorand ska det upprättas en individuell studieplan. Den skall fastställas fakultetsnämnden efter samråd med doktoranden och handledaren. Studieplanen skall årligen följas upp. Om en doktorand inte uppfyller dessa villkor, kan han eller hon fräntas rätten till resurser.

Källor: Christer Flodin, avd direktör på humanistiska fakultetskansliet, och Roger Haglund på samhällsvetenskapliga fakulteten. Delar av texten är även pulicerad i HUM-nytt.

Göteborgs universitet populärast bland ungdomar

Om ungdomarna får välja vilken högskola de allra helst vill studera på så hamnar Göteborgs universitet högst upp på önskelistan. Det visar den senaste undersökningen, som Universuminstitutet gjort, om unga människors attityder till fortsatt utbildning och olika högskolor.

Förra året låg Göteborgs universitet på andra plats, och har alltså frän och med i år avancerat till toppplacering. På andra plats kommer Uppsala universitet och på tredje Stockholms universitet. Först på fjärde plats kommer Lunds universitet tätt följt av Chalmers.

På frågan om ungdomarna kan tänka sig att läsa vid Göteborgs universitet svarade nästan hälften ja. Det är också ett bättre resultat än de andra universitet.

Att de stora universiteten är populärast är inte så konstigt, skriver författarna till rapporten. Universiteten har ett bredare utbud jämfört med de mindre högskolorna. Hur när då universiteten och högskolorna ut med sin information till ungdomarna? Enligt UngdomsBarometern är det framför allt Chalmers och Kungliga Tekniska Högskolan som lyckats med att nå flest ungdomar med sin information.

Mellan tio och femton procent har sett information från de stora universiteten. Enligt rapporten är intresset för högre studier stort. Två tredjedelar av ungdomarna i åldern 16-19 (som deltar i undersökningen) vill studera vidare. Dessutom visar rapporten att den sociala snedrekryteringen består; det är ungdomar från högre tjänstemanna-/akademikerfamiljer som i högre grad vill studera vidare.

Jämfört med UngdomsBarometern 94 är det en tydlig tendens att ungdomar i allt högre utsträckning väljer att anpassa utbildningen efter arbetsmarknadens krav istället för att följa sina intressen.

Hälften av de antagna på forskarutbildningen är kvinnor

Jämställdhetsarbetet går framåt vid Göteborgs universitet. Den slutsatsen kan man dra av Årsberättelsen 1997. Enligt GU:s jämställdhetsplan är målet att minst 40 procent av nyrekryteringarna fram till år 2000 skall vara kvinnor. Andelen kvinnliga professorer skall vara minst 15 procent.

Av alla nyantagna forskarstuderande under 1997 var 52 procent kvinnor. Allra bäst resultat uppvisar samhällsvetenskapliga och medicinska fakulteten, där nästan två tredjedelar av de antagna var kvinnor. Däremot är det inte lika bra resultat på lektorsidan. Av 22 nyanställda lektorer under 1997 var bara 23 procent kvinnor. På både humanistiska fakulteten och matematiskt-naturvetenskapliga fakulteten anställdes 6 nya lektorer, och ingen av dessa var kvinnor. Av 13 nya professorer var hälften kvinnor. Nu är 14 procent av samtliga professorer kvinnor.

HSGU-utredningens arbetsgrupper snart klara

I slutet av maj kommer preliminärt förslaget till en ny hälsovetenskaplig akademi ligga färdigt. Den bedömningen gör utredningssekreteraren Christer Rosenberg.

HSGU-utredningens förslag går i korthet ut på att inrätta en Hälsovetenskaplig akademi inom Göteborgs universitet bestående av medicinska och odontologiska fakulteten samt Vårdhögskolan och Nordiska hälsovårdsskolan. I slutet av förra året remissbehandlades grundförslaget. Resultatet visade att alla remissinstanser i stort sett var positiva till förslaget att inrätta en hälsovetenskaplig akademi. Av konstruktiv kritik från remissinstanserna kan nämnas bl a behovet av att stärka den disciplinära forskningen på institutionerna inom HSGU och särskilt på institutionerna inom Vårdhögskolan.

Efter ytterligare en remissomgång ska universitetsstyrelsen ta ställning det färdiga förslaget under hösten 98. Och om allt går enligt planerna kan den nya hälsovetenskapliga akademien inrättas tidigast under 1999.

Sara Lidman får 1998-års Sixten Heymans pris

- Det var en otroligt underbar motivering, säger Sara Lidman om förklaringen till varför hon blivit 1998-års mottagare av Sixten Heymans pris. Priset som i år är på 160 000 kronor delas ut vart tredje år, varannan gång till en svensk författare och varannan gång till en framstående forskare inom det naturvetenskapliga området.

SARA LIDMAN får priset för "ett av den svenska 1900-tals litteraturens främsta författarskap. Hennes romaner om människoblivandets villkor har förnyat epikens tradition, gjort tidigare osedd historia synlig och uppenbart språk och myt som förändrar bilden av vårt kulturarv".

- Jag håller just på och läser en bok som heter "Kosmisk resa" och blev nästan lite euforisk när jag förstod att författaren till boken, professor Bengt Gustafsson, var 1995 års pristagare. Jag har på senare år

börjat läsa alltmer facklitteratur, framför allt om astronomi och om människokroppen. Bengt Gustafsson förklarar dessa oändligt svåra saker på ett sätt som gör att man tycker att man förstår. Som författare känner man sig ödmjuk inför livets stora konstverk.

Sara Lidman blir 75 år den trettonde december. Hon har sedan debut 1953 skrivit nitton romaner. Det bli säkert fler.

- Det återstår alltid något som man inte nått fram med i tidigare verk! Om man verkligen hade lyckats skriva det yttersta verket, då skulle man aldrig behöva skriva mer.

Sara Lidmans böcker handlar ofta om Västerbotten under tidigt nittonhundratal, då den nya tiden bryter in. Hennes språk är mycket speciellt, fullt med dialektala drag.

- Den gångna tiden hänger samman med den nuvarande. Ibland när man läser gamla författare som kanske skriver om en kärlekssorg

kan man bli förvånad över att de kände på samma sätt som jag känner nu. Sådant gör litteratur fantastiskt!

EVA LUNDRÉN

FOTO: ARBETET I NVN/ETERNIA

En av tio studenter får GU inte betalt för

Göteborgs universitet gick back med 53 miljoner kronor förra året. Det visar 1997 års ekonomiska resultat. En orsak till underskottet är att vi tar in fler studenter än vad vi får betalt för.

AV ÅRSBERÄTTELSEN FÖR 1997 framgår det att grundutbildningen svarar för 37 miljoner kronor av underskottet och forskning och forskarutbildning för 15 miljoner kronor.

- Ett negativt resultat är naturligtvis inte acceptabelt på sikt. Men en stor del av 1997 års underskott och cirka hälften av "överproduktionen" är planerad och ingår i den beslutade treårsplanen för 1997-99, säger planeringsdirektör Marianne Dahlquist.

Konkret betyder "överproduktionen" att vi tar in betydligt fler studenter än vad vi får pengar för.

Utbildningsvolymen, mätt i antalet helårsstudenter, har sedan läsåret 91/92 ökat med närmare 40 procent. Den kraftiga ökningen de senaste åren har nu planat ut och antalet helårsstudenter var förra året 22 700.

Universitetet erhåller ersättning i form av ett takbelopp från regeringen som räknas av mot helårsstudenter och helårsprestationer. Takbeloppet för 1997 var 893 miljoner kronor. Men eftersom antalet studenter var fler än vad vi får betalt för, betyder detta att takbeloppet överskrids med cirka 10 procent.

- Förra året var "överproduktionen" rekordstor och värd över 90 miljoner kronor. Det motsvarar cirka 10 procent av det totala grundutbildningsanslaget; en av tio studenter får vi ingen ersättning för. Vi presterar alltså mycket mer än vad vi får betalt för.

Även 1998 års budget visar på ett underskott av minst samma omfattning.

Men trots allt blev det ekonomiska resultatet bättre än väntat förra året. Det beror främst på ökade uppdragsintäkter och externa bidrag.

De totala kostnaderna uppgick under 1997 till 2,9 miljarder. Löne-kostnader och lokalhyror är de största utgiftsposterna.

Den ekonomiska situationen för de olika fakulteterna varierar. Besvär-ligast ekonomiskt läge har humanistiska - och matematiskt- naturvetenskapliga fakulteterna som förra året redovisade ett underskott (-3 miljoner respektive -15 miljoner).

ALLAN ERIKSSON

Rekordmånga stipendier delas ut i år

I år delar Jubileumsfonden ut närmare 3,5 miljoner kronor i stipendier.

En nyhet är att det går att söka pengar ur Göteborgs universitets forskningsfond. Årets tema för dessa projektansökningar är: Unika miljöer.

GÖTEBORGS UNIVERSITETS forskningsfond, som förvaltas av Handelsbanken, har gått mycket bra på börsen och det sammanlagda värdet var vid årsskiftet uppe i omkring 65 miljoner kronor. Hittills i år (31 mars) har värdet ökat till 83 miljoner.

Två procent av fondens förmögenhet går varje år till Göteborgs universitets Jubileumsfond, som använder pengarna för att stödja sin forskning. I år kan därför Jubileumsfonden ge anslag om totalt 1,3 mil-

joner kronor direkt ur forskningsfonden.

Tanken är att det ska vara ett nytt tema varje år. Årets tema är: Unika miljöer.

- Vi gör det här för att bereda unga forskarstuderande, forskare och lärare en möjlighet att komma ut i världen. De kan besöka bibliotek, laboratorier eller tillbringa en viss tid i unika forskningsmiljöer, berättar prorektor Martin Fritz, som är ordförande i den beredningskommitté som tillsatts för att avgöra vad pengarna i Jubileumsfonden ska användas till samt utse stipendiater.

- Det är väldigt roligt att dessa pengar inte är örönmärkta. Utan vi kan själva bestämma hur de skall användas. Dessa pengar kan vara ett bra tillskott till den vanliga finansieringen.

För vilka ändamål kan man då söka projektpengar?

I den stipendiensökan, som nu har distribuerats, står det att ansökan är öppen för forskarstuderande och forskare som vill bedriva sin verksamhet vid annat universitet för att tillföra det egna universitetet unik kompetens. En annan möjlighet är att söka pengar för kvalificerade forskares vistelse vid GU.

Som tidigare är går det också att söka stipendier ur flera fonder. Ansökan skall vara inlämnad senast den 8 maj. Ansökningsblanketter kan hämtas i receptionen i Vasaparken eller beställas per telefon 773 25 10.

ALLAN ERIKSSON

Musikhögskolan ger musikutbildning som bistånd

Sedan 1994 sköter Musikhögskolan i Göteborg det svenska biståndet till musikundervisning i Sydafrika. Arbetet syftar framför allt till att ge svarta och färgade elever musikutbildning.

UNDER APARTHEID var de svarta och färgades människors kultur totalförbjuden i alla skolor. Musikundervisning fanns bara i de vitas skolor medan det inte fick förekomma någon musik i de statliga skolorna för svarta elever. I dag pågår ett svårt arbete med att integrera de tidigare separerade skolorna. Nu skall all kultur vara tillåten i skolorna. Man räknar med att de svarta utgör 80 procent av Sydafrikas befolkning och att det sammanlagt finns över tio miljoner skolbarn.

Resurserna har minskat

– Hela utbildningsväsendet har blivit sämre under de senare åren. Resurserna har minskat och lärare sparkas. Många av de som fortfarande är kvar vet inte om de har något jobb nästa dag, säger Stig-Magnus Thorsén, projektledare för Musikhögskolans arbete i Sydafrika.

Arbetet startade i mindre skala 1991 och sedan 1994 har man på Sidas uppdrag administrerat det svenska musikbiståndet till Sydafrika.

Under mitten av 80-talet började, enligt Thorsén, andra biståndsgivare bygga ickestatliga skolor för svarta elever. Sedan några år tillbaka finansierar svenska pengar 75 procent av verksamheten i fem av dessa skolor.

– I de skolorna, som kan liknas vid musiklinjerna på svenska folkhögskolor, har hundratals elever fått en musikutbildning som förbereder dem för vidare musikstudier, säger Stig-Magnus Thorsén.

Nytt musikpedagogiskt program

Förutom stödet till de ickestatliga skolorna lämnar Musikhögskolan i år bidrag till fortbildning av lärare, framtagning av ett nytt musikpedagogiskt program, en turné för en sydafrikansk grupp i svenska skolor plus att man stödjer olika mindre projekt. Huvudsyftet är att ge svarta och färgade elever möjlighet till musikundervisning, att skapa nya möten och kontakter – både i Sydafrika och mellan Sverige och Sydafrika – och att lyfta fram den svarta musikulturen.

En sångtävling på en klubb i Durban. Flera av deltagarna är också lärare som går fortbildningskursur på Kwazulu/Natal-universitetet.

På den ickestatliga skolan Amda kan man hitta instrument med tydliga kopplingar till den europeiska musiktraditionen.

– Vårt arbete med att utveckla och uppmärksamma den afrikanska musiken och de svartas musikkultur har givit ringar på vattnet till nya projekt utanför städerna, säger Stig-Magnus Thorsén.

Men det finns också en risk att det svenska musikbiståndet, som under 1997 och 1998 uppgår till sammanlagt mellan sex och åtta miljoner kronor, bara når de som har en så stark social situation att de kan ta sig till musikskolan och satsa sin tid på utbildning.

Satsning i kåkstäderna

– Vi gör en medveten satsning i kåkstäderna. Men de som bor där vill inte alltid åka in till skolan i stan. Egentligen skulle undervisningen ske ute i kåkstäderna men många lärare vågar inte åka ut dit, säger Stig-Magnus Thorsén. I mars i år besökte han tillsammans med tre kollegor från Musikhögskolans skolor i och utanför Johannesburg, Kapstaden och Durban.

– Det är tydligt hur mycket av den europeiska klassiska musiktraditionen som slagit igenom, men så har de också under flera hundra år fått veta hur lite värd deras egen kultur är, säger Stig-Magnus Thorsén.

Biståndsarbetet förlängs

Kulturbiståndet till Sydafrika är ett prioriterat område inom det svenska biståndet och enligt Sida tänker svenska regeringen förlänga biståndsarbetet i Sydafrika till några år in på 2000-talet. Det handlar förstås mycket om att försöka stödja ett land som har stora problem efter alla år med apartheid. Många av problemen finns kvar,

”Vi försöker styra så lite som möjligt, men vi prioriterar projekt som ger fler svarta och färgade möjligheter till musikundervisning.”

men att komma utifrån för att hjälpa ett annat land är inte helt problemfritt och kan lätt leda till snedvridna beroendesituationer. I musikbiståndet får organisationer i Sydafrika söka pengar från Musikhögskolan. För att komma ifråga måste de genom tidigare arbete visa att de menar allvar plus att deras projekt måste vara bra organiserat.

– Initiativen måste komma från dem. Vi försöker styra så lite som möjligt, men vi prioriterar projekt som ger fler svarta och färgade möjligheter till musikundervisning, säger Stig-Magnus Thorsén.

Nu talar man i biståndssammanhang inte så mycket om hjälp och stöd som om vikten av att skapa nya kontakter och utbyte av erfarenheter och kunskaper. Så också på Musikhögskolan.

– Utbyte och möten är egentligen det enda vi kan arbeta med. 70-talets tro på att veta vad som är bra för ett annat land är som tur är borta. Nu tror jag att vi går in mer förutsättningslöst, säger Stig-Magnus Thorsén.

På Musikhögskolan arbetar man med ett nytt utbytesprogram. Cecilia Berggrund, som ingick i delegationen till Sydafrika i mars, är ansvarig för programmet.

– Studenter, lärare och lärarutbildare från Sydafrika skall studera i Göteborg och tvärtom. I första vändan, våren 1999, handlar det om fyra till sex studenter och lärare i varje riktning, säger Cecilia Berggrund.

Hon menar att både Sydafrika och Sverige har en stark körtadition som förenar. Annars beskriver hon med en generell bild det afrikanska sättet att musiceera som enhet, med dans, musik och drama allt i ett. Vårt europeiska sätt bygger mer på ett större avstånd mellan utövare och lyssnare och på att vår musik ofta framförs från en scen.

– Inget är mer rätt än det andra, men vi strävar ofta efter deras sätt att förhålla sig till musiken, medan de gärna vill göra som oss, säger Cecilia Berggrund.

LARS SOOLD
Frlansjournalist

FAKTARUTA

Hela det svenska biståndet till Sydafrika är 1998 på drygt 200 miljoner kronor. 100 miljoner går till undervisningssektorn och 20 miljoner till kulturbistånd som till stora delar kanaliseras via Stockholms Kulturhus, Stockholms Stadsteater, Malmö Museum och Musikhögskolan i Göteborg.

Av musikbiståndet för 1997/1998 används två miljoner till icke statliga musikskolor. En miljon vardera går till att bygga upp ett kommande utbytesprojekt och till fortbildning av lärare. En halv miljon går till en turné för en sydafrikansk grupp i Sverige i höst, och lika mycket till mindre projekt och till Musikhögskolans resor, administration och planering.

Gästprofessorn vill se en ny journalistik

TEXT: MARIA JAKOBSSON
BILD: HILLEVI NAGEL

1 st. gästprofessor i journalistik.
1 st. bondmora.
1 st. utredare av hanteringen av Estoniakatastrofen.
1 st. ordförande i teaterförening.
= Christina Jutterström

VÅREN TVEKAR, GENOM DET ÖPPNA FÖNSTRET i en av universitetets gästlägenheter i Vasastan hörs mässkrin och mild luft kommer in i fuktiga pustar. Efter åren som chefredaktör för landets två största tidningar lever Christina Jutterström ett lika intensivt liv som tidigare. Hon har gjort sina chesår, delar gärna med sig av erfarenheterna men längtar inte dit igen.

Det är ett par månader kvar på uppdraget som gästprofessor i journalistik på institutionen för journalistik och masskommunikation i Göteborg. Ambitionerna är höga; flera idéer har förverkligats och hon har utnyttjat sitt breda kontaktnät för samarbete och inspiration.

- Jag har fått rätt fria händer och känner

mig engagerad. Ibland verkar jag nog som en chef fortfarande. Det beror på att jag är van att överblicka helheten. Jag ser andra saker. Bland annat ser hon en samling lovande journaliststudenter. De ser både behovet av granskning och vikten av en etisk hållning.

- Allmänheten har reagerat på den journalistik som blivit alltför personinriktad och som granskar till underhållning. Jag tror att dagens studenter är en del av den reaktionen. De vill ta ansvar, diskutera empati och hur människor ska behandlas.

Den diskussionen är särskilt angelägen för Christina Jutterström just nu. Sedan oktober ingår hon i Analysgruppen för Estonia. Den granskar regeringens, myndigheters och olika organisationers sätt att hantera följderna av katastrofen. Också mediernas ansvar och delaktighet är viktiga att reda ut för att bearbeta de anhörigas och samhällets trauma.

Arbetet innebär att ta emot mycken smärta och vanmakt. Vrede. Christina Jutterström åker landet runt och lyssnar på de anhörigas vittnesmål över hur illa arbetet efter katastrofen har skötts.

- Vi arbetar utifrån hur vi kan hjälpa till att läka, att bearbeta. Hur kan man ge de anhöriga

ro? Såret rivs ständigt upp så länge den frågan är obesvarad. Kravet på att ta upp de döda ur havet kommer troligen att aktualiseras på nytt.

Gruppen består också av Peter Örn, Röda korsets generalsekreterare, Stig Strömholm, före detta rektor vid Uppsala universitet, Conny Larsson, professor i psykiatri och präst, och Leni Björklund, chef för SPRI och socialdemokratisk politiker. I december ska de vara klara och föreslå förbättringar i katastrofhantering.

Under 70-talet var Christina Jutterström med och förnyade den politiska journalistiken. Politiker ställdes mot väggen på ett nytt sätt. Skjutjärnsjournalistiken riktade allmänhetens ögon på det som pågår i maktens korridorer.

Nu har pendeln svängt; vi vet knappt längre vad som pågår utanför den politiska och ekonomiska sfären. Nyhets- och samhällsbevakningen tar stor hänsyn till elitens intressen. "Vanligt folk" får mest komma till tals i olika pratshower och får då i regel prata om sina privatliv.

- Vi ska vara spjutspetsar men inte bara inom vissa områden i samhället. Vi är bra på att hitta bovar men granskningen behöver vidare. Både det bra och dåliga behöver skildras.

I USA kallas det Christina Jutterström talar om för "public journalism". Det kan översättas ungefär med "en journalistik i allmänhetens tjänst". Den uppstod i slutet av 80-talet när viktig information inte tycktes nå de amerikanska läsarna. Folk deltar inte i samhällslivet vilket bland annat visar sig i lågt valdeltagande.

Enkelt uttryckt är "public journalism" en metod som synliggör lösningar på andra håll än i makteliten och låter andra människor än makthavare formulera problem. Likaväl som journalisterna går på presskonferens i riksdagshuset kan de gå på frisersalong och höra vad folk där talar om.

– Jag tilltalar av tanken att söka sig närmare dem vi ska skriva för. Vi har missat att hitta människor med visioner, idéer, tankar och lösningar. Politikerna har ju lite att komma med när det gäller sådant.

Förutom journalistiska erfarenheter från tiden som politisk reporter på Dagens Eko, Rapport och korrespondent i Afrika för Svenska Dagbladet har Christina Jutterström sina kunskaper som chefredaktör att dela med sig av. Hon är en av de mest drivna men också omdiskuterade tidningsledarna i svensk press. Och en kvinnlig föregångare på hög chefsnivå.

Kvinnor som varit chefer från början av 80-talet har ofta bedömts utifrån sitt kön snarare än sin kunnighet. Ibland har de har anklagats för att vara mer män än männen, en attityd som Christina Jutterström också mött.

– Det finns vissa förväntningar på kvinnliga chefer. Manligt och kvinnligt ledarskap skiljer sig åt, tror jag, men inte så vansinnigt mycket. Bilden av kvinnan är ganska begränsad och man har förväntats över att en kvinna har hårda nypor. Det övertolkas och beskrivningar som "jämlady" prackas på kvinnliga chefer.

När hon stigit ned från toppen i samband med kravet på förtroendeomröstning på Expressen sökte hon sig till studielivet. Började plugga idé- och lärdoms historia.

– Jag behövde fylla på efter den utbrännande Expressen-tiden. Jag har känt en brist på teoretisk bildning men också lust att veta mer, inte minst om idéhistoria, förloppet och processerna. Och den första tiden var det ingen bland studenterna som kände igen mig, det var så skönt efter all uppståndelsen.

Nu leder Christina Jutterström själv en cirkel i idé- och lärdoms historia hemma vid gården Bjursätter i Sörmland. För åtta år sedan tog hon och maken Ingemar Odlander steget.

80 kor. Kalvning. Höbärgning.

– Vi valde mellan att min man skulle bli korrespondent i Washington i USA och att bli bönder. Jag hade svårt att komma ifrån DN vid den tiden. Då blev det gården. Det var en gammal dröm hos honom. Jag var mer tveksam. Men inte längre.

– Där träffar jag helt nya och aktiva människor. Livet är mer inrutat på landet, särskilt för dem som har gård. Studiecirklar är ett sätt både att umgås, utvecklas och förkovra sig. Kvinnor och män har sina cirklar separat. Åtminstone kvinnorna får mer ut av att vara för sig själva, för då kan de prata om sina liv och upplevelser utan att värderas i förhållande till männen.

Christina Jutterström ska snart ge sig iväg och tala för Chalmersstudenter om Expressen- och Sahlinaffären.

Hon vill slipa lite på sin föreläsning.

Ps. Det är i Kolhusteatern som Christina Jutterström är ordförande. Proffs och amatörer spelar sommarteatrar ihop i ett 1600-talsbruk i hembygden. Konstnärlig ledare är Lennart Hjulström. Ds.

PROFILEN

NAMN: Christina Jutterström

ÅLDER: 58 år

BOR: På gården Bjursätter i Sörmland, i lägenhet i Stockholm med yngsta dottern som pluggar, i gästlägenhet i Göteborg

UPPVÄXT: I Uppsala

FRITIDSINTRESSEN: Ridning, teater.

KRÖNIKAN

Om ockultismen, vetenskapen och den tredje uppgiften

FOTO: ALLAN ERIKSSON

IUNIVERSITETETS TREDJE UPPGIFT borde inte bara ligga att föra ut forskningens resultat, väl så viktigt är att föra ut det vetenskapliga sättet att resonera. Att förklara att det finns en vetenskaplig metod som går ut på att göra noggranna observationer eller experiment, att sedan försöka finna mönster i observationerna och till sist söka en teori som stämmer med det observerade.

Det är tillåtet för alla att leka. Men när Mona Sahlin i TV lät analysera sitt stjärntecken var det inte bara skoj. Sivert Öholm har en faiblesse för unga damer, som talar om

ting de hävdar inte kan granskas med vetenskapliga metoder. Av någon grundläggande anledning väljer de dock att använda en vokabulär lånad just från naturvetenskapen, t ex svåra begrepp såsom fält och energier (märk pluralformen).

I Jämtland lägger AMS pengar på att låta arbetslösa lära sig att påverka en pendel med tankekraft. Hur detta minskar arbetslösheten är dock inte helt utrett.

Nu skall man ha ett öppet sinne. Det kan vara sant det som Saida säger, kanske kan hon se i fjärran. Men om TVs Cafévårdar verkligen tror detta, kunde de väl försöka utnyttja hennes unika talang i forskningens tjänst och inte till i sammanhanget triviala uppgifter som att hitta bilnycklar. Det kan vara så att AMS funnit ett sätt att med tanken flytta föremål. Men har denna skattefinansierade institution gjort en upptäckt som förändrar vår världsbild kunde man väl publicera sina resultat i Nature istället för i Östersunds-Posten.

Företrädarna för dessa konststycken brukar hävda att de gör någonting som inte kan förklaras med vetenskapliga metoder. Det är ett elegant påstående, för hur kan man tillbakavisa en sådan utsaga. Men man kan faktiskt granska utsagorna. Finns nycklarna där Saida säger att de är? Kan AMS ändra en pendels svängning med tankekraft? Avtar den helande verkan om man avmagnetiserar det armband prinsessan Birgitta säljer?

Var kommer då universitetet in i detta? Ja, knappast alls om man får döma av debatten. Man får inte någon professur på att lägga tid på att diskutera jordstrålning, än mindre på att förknippas med dem som det vetenskapliga etablissemanget kallar galningar.

Jag tycker att den tredje uppgiften alltför mycket koncentreras på att ge näringslivet tillgång till forskningsresultat. Detta är naturligtvis bra, men det finns också en stor uppgift i att i samhället föra ut det vetenskapliga metodiska tänkandet.

Att visa på att det finns metoder för att avgöra om ett påstående är rätt eller fel är ett exempel på spridande av en vetenskaplig metodsyn.

Universitetet skall stå för förnuft och sökande efter sanning. Universitetet skall inte vara neutrala i kunskapsfrågor. Tvärtom, vi skall tala om att inte alla påståenden är sanna och att ofta går det att avgöra vad som inte är sant.

Kunde universitetet något bidra till att minska tilltron till tarotkort, Saidor och vattumannens tidsalder har den tredje uppgiften kommit en bit på väg.

* * *

Låt oss anta att astrologin är drygt 2000 år gammal. Då bestämde man vilka stjärntecken som hör i hop med vilken del av året. Men eftersom stjärnhimlen vrider sig ett varv runt jorden på ca 26.000 år har den sedan astrologins tillkomst vridit sig 1/12-dels varv. Så om en nutida astrolog gjorde sig besväret att verkligen titta på himlen skulle han finna att alla är födda i den föregående månadens stjärntecken. Frånvaron av observation av nutidens himmel är f ö ett tecken på att astrologin inte längre är en vetenskap.

Jag, som är född i september, anses vara född i jungfruns tecken. Men i verkligheten är jag född i lejonet, som felaktigt sägs vara augustis tecken. Vilket nog märks, lejon brukar inte tro på astrologi säger man.

JON ERIK NORDSTRAND
Överbibliotekarie

WINFRAME FÖR MACINTOSH

UB har sedan i höstas distribuerat 23 databaser för PC-användare med hjälp av programvaran WinFrame. Nu finns den även för dig med Macintosh. Du kan ladda ner den från vår hemsida. Under rubriken NYHETER finns en länk till WinFrame. Du kan också gå direkt till vår web-sida: <http://www.ub.gu.se/winframe/winframe.htm>

WinFrame-databaser:
Ekonomi/juridik: CIS96, Celex/ European References, Financial Times, Helecon, Kompass European, Kompass Scandinavian, OECD Utrikes-handelsstatistik, Statistik utan gränser, UNBIS
Humaniora/samhällsvetenskap: ATLA (Religion Database), Design and Applied Arts Index (DAAI), Dyabola, Film Index, Francis, Gnomon, Keesing's Record of World Events, Nationell arkivdatabas, Palmer's Index to the Times 1790-1905, Philosopher's Index, Social Research Methodology (SRM), Women's Resources International
Medicin/odontologi/biologi: The Cochrane Library, Environmental Sciences and Pollution Management

KÖA SJÄLV PÅ UTLÅNADE BÖCKER!
Är boken du vill låna utlånad? Tidigare har du fått kontakta någon i länenexpeditionen för att ställa dig i kö på en bok du ville ha in. Nu kan du göra det själv direkt i UB:s biblioteks-databas GUNDA. Än så länge är köfunktionen endast tillgänglig via Telnet-uppkoppling, alltså ännu inte via webb-GUNDA. Gör så här:

Använd GUNDA via Telnet. Skriv HR när du är på en lista över exemplar eller om du hittat ett enda exemplar. Följ sedan GUNDA:s instruktioner. Mer information om hittar du på: <http://www.ub.gu.se/gunda/>

FÖRNYA LÅN

Att förnya sina lån i Gunda är möjligt både via Telnet och webb-GUNDA. Du kan också få en lista över allt du lånat och det du beställt men ännu inte fått.

INTO INFO

Into Info är ett självinstruerande nätverksbaserat programpaket över informations-resurser, med förklarande texter på engelska, för studenter, forskare och lärare. För närvarande finns sex ämnesområden: arkitektur, elektronik och elektroteknik, energi, fysik, kemi och nu också medicin. GU har "Campus Access". Mer information och länk finns från Biomedicinska bibliotekets hemsida. Direktadressen till Into Info är: <http://educate.lib.chalmers.se/> Ytterligare information om Into Info Medicine lämnas också av undertecknad.

Birgitta Stevinger
Informationsbibliotekarie

LUN samlar all lärarutbildning

Lärarutbildningen har tidigare varit splittrad och isolerad. Men sedan hösten 1997 finns en lärarutbildningsnämnd, förkortad LUN, som ska ta ett samlat grepp på all lärarutbildning.

LÄRARUTBILDNINGARNA HAR tidigare varit en perifer del av universitetet. Men det ska det bli ändring på nu.

Det säger Gudrun Balke, universitetsråd för lärarutbildningarna och ansvarig för LUN:s verksamhet och administration.

En av LUN:s uppgifter är nämligen att hålla samman lärarutbildningarna vid universitetet. Lärarutbildningens mål och behov ska tydliggöras och utbildningen måste ges en bred forskningsanknytning.

Det var i januari 1997 som styrelsen beslöt att inrätta den nya lärarutbildningsnämnden (LUN). Nämnden har 11 ledamöter och ligger direkt under styrelsen. Sex ledamöter representerar olika delar av utbildningen, två är studeranderepresentanter samt tre representerar extern verksamhet. En av de tre externa ledamöterna, kommunalrådet Vivi-Ann Nilsson, är LUN:s ordförande.

Genom att lyfta in lärarutbildningarna under en nämnd blir de en central fråga för hela universitetet, framhåller Gudrun Balke.

Att alla delar av lärarutbildningen ligger samlade och så centralt är i sig ovanligt. På andra håll, t ex i Stockholm, bedrivs lärarutbildning vid en lärarhögskola, skild från universitetet och övriga fackhögskolor.

Gudrun Balke ser bildandet

av LUN som en naturlig del av universitetets vision och mål.

– Universitetet ska präglas av kunskapsbildning. Det är också det som är kärnan i all lärarutbildning.

Minska avstånden

Organisationen av lärarutbildningarna vid GU har varierat alltsedan den tidigare lärarhögskolan införlivades år 1977. Den förra organisationen var oklar och förvirrande, menar Gudrun Balke. Medan programsvaret låg på utbildningsvetenskapliga sektionensnämnden hade varje involverad fakultetsnämnd budgetansvar.

– Resultatet blev att man körde på, förbi och ibland också över varandra.

Traditionellt har det också varit ett avstånd mellan ämnesdisciplinerna och de professionsinriktade disciplinerna. Men genom en samordning ska avståndet minska och försvinna, hoppas Gudrun Balke.

Den nya organisationen har både budget- och programansvar. Det är alltså LUN som fördelar pengar (totalt 24 procent av grundutbildningsanslaget) till de olika fakultetsnämnderna.

Till LUN och Gudrun Balke är också olika ämnesexperter inkopplade – detta för att få förankring ute i verksamheten och möjligheter till dialog och utveckling.

– I och med detta ges tillfälle att samla ihop de olika perspektiven och få igång en diskussion om lärarutbildningens roll

och syfte. Det handlar inte om ett perspektiv – utan det viktiga är att man för fram de olika perspektiven, säger Klas Ternblad, administrativ chef.

Ett nytt regionalt centrum

En annan uppgift är att främja samverkan med skolväsendet i västra regionen. Gudrun Balke håller i en uppbyggnad av ett regionalt centrum för skolutveckling. Detta sker i samarbete med skolcheferna i Västsverige och nämnderna vid universitetet med syfte att tillsammans utveckla en gemensam verksamhet.

– Det nya regionala utvecklingscentrat ska vara vetenskapligt baserat och bygga upp en forskning och verksamhet kring skola och lärarutbildning, säger Gudrun Balke.

– När man utvecklar och samordnar lärarutbildningen, så

är det också viktigt att man samarbetar med skolor i regionen. Även skolledare ska ha möjlighet att påverka lärarutbildningen.

För Gudrun Balke är målet att Göteborg ska ha Sveriges bästa lärarutbildning.

– Med utgångspunkt från såväl universitetets vision, den forskning som pågår samt den mycket goda lärarutbildningskompetens som finns här har vi mycket goda förutsättningar för detta.

ALLAN ERIKSSON

Lärarutbildningens mål och behov ska tydliggöras och utbildningen måste ges en bred forskningsanknytning, menar Gudrun Balke.

Notiser

HÖGSKOLAN I KARLSTAD BLIR UNIVERSITET

Högskolan i Karlstad har förutsättningar att uppfylla kraven för att bli universitet. Den bedömningen gör Högskoleverket i sitt yttrande till regeringen. Men det krävs en förstärkning av högskolans resurser för att högskolan ska kunna fullfölja sitt professorsprogram och i övrigt utveckla verksamheten.

Högskolorna i Växjö och Örebro samt Mitthögskolan har dock en bit kvar till att bli fullvärdiga universitetet, skriver Högskoleverket i sitt yttrande.

De behöver mer tid och resurser för att bygga upp sin verksamhet inom de relativt nystartade områdena naturvetenskap och teknik samt att fullfölja professorsprogram.

ÄR ARBETSLOSHETEN EN FARA ELLER EN MÖJLIGHET?

En konferens i Göteborg den 25-26 maj Konferens arrangeras av CLEA-projektet vid Centrum för tvärvetenskap i samarbete med Nätverket för forskning och utveckling av

Arbete i Västsverige (AiV). Sista anmälningdag är den 30 april. För upplysningar och program, ta kontakt med Dick Larsson, tel: 031-773 1319, e-post: Dick.Larsson@ctv.gu.se Se även hemsidan: www.ctv.gu.se/clea

DAGLIGA STUDENTNYHETER BARA I GÖTEBORG

Göteborgs studentradio – på frekvens 103,1 – är unikt i högskolevärlden. Det är bara i Göteborg som studenter kan lyssna på dagliga nyheter som är speciellt riktade till studenter. Det visar en undersökning som TCO:s studenttidning har gjort.

EN BOK FÖR VILSNA STUDENTER

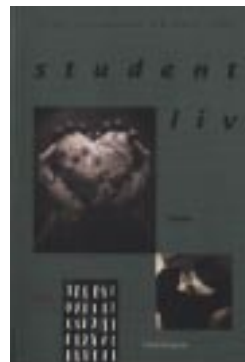
Man lämnar ett socialt sammanhang men blir aldrig riktigt del av det nya. Jag är en kameolont som lever mellan två skilda världar. Så berättar Karin som tog steget ur sin arbetarmiljö och som i dag arbetar som forskare och chef inom sjukvården.

Det är ett exempel ur boken Studentliv som består av intervjuer, noveller och bilder om studentlivet. Den tar upp frågor som en kurator på Studenthälsan kan möta i samtal med studenterna. Hur ska jag klara av alla tentor? Vad ska jag bli? Hur blir det sen? Med jobb? Karriären? Och med familj och barn?

Studentliv handlar om unga människors livsvillkor. Boken är inddelad i fem kapitel: vägvalet, resan, kärleken, kunskapen och kraven.

Studentliv är en igenkänningsbok för vilka studenter mellan 20 och 30. Budskapet i boken är: Du är inte ensam.

Boken är utgiven av GFS Studentservice och Studenthälsan i Göteborg och kan beställas genom GFS Studentservice: tel. 708 13 90

Dåligt utnyttjande av kompetens i Sverige

Juristfunktionen förstärks nu ytterligare vid GU. Det är Teknikbrostiftelsen som delfinansierar en affärsjurist som ska hjälpa forskarna att kommersialisera sina forskningsresultat.

GENOM TEKNIKBROSTIFTELSEN har många initiativ tagits för att etablera kontakter mellan företag och högskolor. Varje år beviljar Teknikbrostiftelsen anslag och stipendier på runt 20 miljoner kronor för att stimulera kommersialisering av forskningsresultat, groddföretagande samt samverkan mellan universitet/högskolor och företag.

Teknikbrostiftelsen har tidigare finansierat en affärsjurist vid GU och erfarenheterna därifrån pekar på att den juridiska kompetensen är oerhört viktig när det gäller att utveckla produkter och nya företag, framhåller Ulf Gustavsson, VD i Teknikbrostiftelsen och ledamot i universitetsstyrelsen.

- Vi tycker att den är så viktig att vi vill stimulera tillsättningen av ytterligare en affärsjurist, konstaterar Ulf Gustavsson.

Tanken är att affärsjuristen ska hjälpa forskare vid främst medicinska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna med bl a immaterialrätt och avtalsfrågor.

Snuvade på villkoren

Varför är det så viktigt med juridisk kompetens?

- Vi blir allt mer specialiserade i dagens samhälle, förklarar Ulf Gustavsson. Forskaren har djupa kunskaper inom sitt fält men har oftast ingen erfarenhet av förhandlingar och avtal. Många forskare har blivit snuvade på goda villkor av skickliga motparter och i utbyte mot t ex en resa gått med på att släppa ifrån sig mycket information.

- I en internationaliserad

värld - där priset på kunskap höjs allt mer - kan inte Sverige ligga vidöppet när globala läkemedelsintressenter plockar kompetens gratis och tjänar pengar utomlands. Universitetet och forskarna måste få sin beskärda del av vinsten.

Inte meriterande

Ulf Gustavsson är också kritisk mot det nuvarande meriterings-systemet. Forskare har ofta publicerat sina resultat utan att lägga ner några extra dagar på att söka patent. Då är företagen oftast ovilliga att statsa på idéerna eftersom man saknar skydd mot konkurrenter.

- Hittills har det inte varit meriterande om man har sysslat med annat än strikt forskning och undervisning. Att arbeta med att kommersialisera en produkt eller tjänst har normalt varit en belastning. Utifrån ett samhällsnyttigt perspektiv är detta en befängd hållning. Universitet och högskolor måste medverka i välfärdsutvecklingen också i dessa avseenden.

Han ser fram emot den föreslagna förändringen av meriteringssystemet. Nya regler utformas för meritering och tillsättning av tjänster.

Vilken roll kan Teknikbrostiftelsen spela för forskare vid GU?

- Vi kan i första hand uppmuntra engagerade människor att driva vidare sina idéer som bär mot mål som vi delar. Och vi har stor respekt för det akademiska systemets värdegrund.

Teknikbrostiftelsens mål är också att öka kunskaps och kompetensöverföringen mellan universitet/högskola och de små och medelstora företagen.

Vid en internationell jämförelse har man funnit att Sverige får ut mindre av ekonomisk

aktivitet (dvs företagande och sysselsättning) från högskolorna jämfört med andra länder - vilket är överraskande med tanke på att Sverige är ett land som satsar så mycket på högre utbildning och forskning.

- Utnyttjandet av kompetens i Sverige är dåligt. Framförallt kommer inte den akademiska kompetensen de små och medelstora företagen tillgodo, menar projektledare Lena Blomberg.

- Fokuseringen på storföretag är alldeles för dominerande, inte minst på Handelshögskolan, påpekar Ulf Gustavsson, dock med ett undantag i Småföretags-ekonomutbildningen (SMEK). Den stora majoriteten företagare har ingen kontakt med den akademiska världen, delvis

beroende på att ca 70 procent av de västsvenska företagen saknar akademiker bland sina anställda, och därför inte har någon naturlig länk till högskolan.

Ett sätt att bryta den negativa trenden är att låta unga människor få komma ut och praktisera i mindre företag, betonar Lena Blomberg.

Miljöbron är ett sådant projekt där studenter från universitetet och Chalmers erbjuds sina tjänster och miljökunskaper till mindre företag i Göteborgsregionen.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA/Teknikbrostiftelsen

Det finns sju Teknikbrostiftelser på olika orter i landet. Samtliga grundade och finansierade genom riksdagsbeslut 1994 för att verka fram till år 2007. Teknikbrostiftelsen i Göteborg verkar i Västsverige och samverkar med Chalmers, Göteborgs universitet samt regionens övriga högskolor.

De anställda i Teknikbrostiftelsen i Göteborg: (från vänster) Marie Ivarsson, administratör, Ulf Gustavsson, VD, och Lena Blomberg, projektledare.

Vetenskapsfestivalen 2-10 maj

Barn, vatten och ormar. Vetenskapsfestivalen äger i år rum 2-10 maj men programmet för skolor startar redan den 27 april.

UNIVERSITETETS CENTRALA SATSNING på skolbarn under Vetenskapsfestivalen i år är en vidareutveckling av förra årets lyckade tältarrangemang "Kunskapens Park".

I år kommer upplägget dock att vara något annorlunda. All skolbarnsverksamhet kommer att äga rum i Vetenskapscentret Experimentum i Tollered där en ny avdelning "Aquademin" med temat vatten nu växer fram.

Utställningen i Tollered är början på det stora projekt - "Korsvägen Vetenskapscentrum" - som just påbörjats och skall stå klart vid Korsvägen i centrala Göteborg under den senare delen av år 2001 (läs mer om satsningen i GU Journalen 3-97). Satsningen är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Chalmers, Göteborgs-

regionens kommunalförbund och Västsvenska handelskammaren.

Formen för satsningen skall vara en kombination av experimentverkstad, museum, galleri, teater, skola och akvarium. Delar av innehållet i den kommande anläggningen byggs nu upp i Experimentum, som nu ingår i projektet, för att när byggnaden i Göteborg är uppförd flyttas över dit.

Redan till Vetenskapsfestivalen kommer utställningen att innehålla ett stort antal levande djur, många experimentstationer och interaktiva datorprogram.

Skolbesöken kommer under festivalen att delas upp i ett förmiddagspass för lågstadiet och ett eftermiddagspass för mellanstadiet. Helgerna är som vanligt öppna för allmänheten men är förstärkta med mer personal och fler aktiviteter.

Temat för årets Vetenskapsfestivalensatsning är liksom för Korsvägenprojektet vatten. Några aspekter på detta tema som

kommer att finnas med under festivalen är:

- Vattnet i människokroppen
- Livet i och kring bäcken, hållkaret, Västerhavet och Sydamerikas regnskog.
- Vattnets egenskaper
- Havets ljud - hur valar och andra djur kommunicerar i havet
- Vikingafärder
- Dricksfattnets väg

Här finns också en världsunik ormutställning inkluderande Europas samtliga huggormsarter/underarter plus en del andra ormar. Totalt omfattar utställningen cirka 130 ormar. Den modige besökaren kanske får chansen att klappa någon i samlingen.

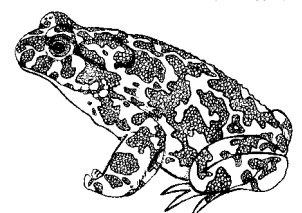
Förutom detta finns ett stort antal experimentstationer med inriktning mot fysik och teknik liksom en rymdutställning.

Eleverna kommer att delas upp i grupper om 20 och åtföljas till de olika stationerna av en guide som själv eller tillsammans med stationsvärdar lotsar in eleverna i vetenskapens fascinerande värld.

Under helgerna kommer dessutom de kända orm- och groddjursforskarna Claes Andrén och Göran Nilson att visa bilder och djur och berätta om forskningsresor och naturvårdsprojekt från både när och fjärran.

Även i år arrangeras föreläsningar för vuxna i universitetets aula i Vasaparken. Flera av dessa har någon form av anknytning till Experimentum eller det kommande vetenskapscentret vid Korsvägen.

JAN WESTIN

ILL. JOHANNA WESTIN

Teatergrupp från Berlin spelar på ryska

Tanum II. Kunskapsbildning genom forskning och undervisning, 23-25 augusti, 1998

Utgångspunkt för seminariet är den vision för Göteborgs universitet som beslutats av styrelsen. I denna uttrycks bl a stråvan att: – skapa det goda universitetet som är till för människorna – skapa lärandets universitet, där kunskapsbildning är drivkraften

– låta universitetet växa fram djupt förankrat i omgivningen
Styrelse, rektor och andra företrädare för universitetet inbjuder till seminarium med dessa frågor. Inbjudan riktar till dem som; känner igen sig och vill konkretisera innebörden på olika nivåer; ifrågasätter såväl innehåll som värdet av ett universitetsgemensamt dokument; funderar över innebörden och vill lyssna till och delta i diskussioner om visionens innehåll.

Seminariet är ett led i utvecklingen av förståelsen av vårt universitet. Arbetet kan föras vidare med stöd av projektmedel som Enheten för kvalitetsutveckling utlyser vid två tillfällen under läsåret, dels under senhösten 98 dels under hösten 98. Intresseanmälan kan lämnas senast 15 maj till Enheten för Kvalitetsutveckling, Agneta Österlund, Box 300, SE 405 30 Göteborg. Tel 773 24 62, Fax 773 24 62. Övriga upplysningar: Agneta Österlund.

Projektansökan
Inbjudan att söka medel för projekt avseende: a) åtgärder föranledda av självvärderingen (Göteborgs universitet har gjort en självvärdering under 1997 i syfte att fungera som underlag för Högskoleverkets bedömning av universitetets kvalitetsarbete).

b) konkretisering av visionen (den i maj 1997 av universitetsstyrelsen antagna visionen för Göteborgs universitet).

Projekten kan bl a gälla undervisningens uppläggning och genomförande i grund-, forskarutbildning, formerna för granskning och kontroll av undervisningen och av utbildningarna, relationen mellan grundutbildning och forskning samt ledningsfunktioner och administrativa rutiner. Telefon: Agneta Österlund 773 24 68. Adress: Enheten för Kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring, Box 300, 405 30 Göteborg. Internet: <http://www2.gu.se:8080/vision/> Sista ansökningsdag: 27 april.

Dags att nominera pedagogiskt lagpris
Förslagen på kandidater skall vara tillhanda senast den 1/6 under adress: Ped.Lagpris 98, Gbg univ, Registrator, Vasaparken, 405 30 Göteborg.

Teater. Tjechov. Stadsbibliotekets hör-sal. Den svenska teatergruppen Ryska Scenen har bjudit in studentteatergruppen Skola från Humboldt-universitetet i Berlin. Först ger de svenska studenterna på slaviska institutionen i Göteborg Jubileet. Så svarar tyskarna med Frieriet. Båda grupperna spelar på ryska.

Ett möte mellan tre kulturer: den svenska, den tyska och den ryska. Med ryska språket och kärleken till teater som gemensamma nämnare.

Den tyska gruppen består av tolv personer varav nio studenter vid slaviska institutionen vid Humboldtuniversitetet. Studenterna har själva valt att studera teater som ett moment i undervisningen för att lära sig ryska bättre. Regissören Victor Schulman, bosatt i Berlin sedan två år, men med ursprung i Moskva är lyrisk:

– Våra studenter spelar verkligen på ryska och då menar jag inte bara språket!

Ett halvårs förberedelser

I ett halvår har han drillat dem i retorik, andningsteknik och koncentration. Först därefter har de fått studera in texten.

– Vi har haft många olika idéer om hur man ska spela och föreställningen har ändrats gång på gång. Efter hand har vi också tillsatt musik. Vi spelar Tjechov på ett lite annorlunda sätt men vi bryter inte mot den ryska traditionen. Jag är hänförd över mina skådespelare, de måste ägna så mycket tid åt sina studier och ändå ha de kraft att hänga sig åt rysk teater!

De tyska och svenska studenterna sam-talar med varandra – på ryska. Ryska språket tjänar som bro mellan två kulturer. Teaterintresset underlättar kontakterna.

– Vi ryssar tror ofta att vårt språk, vår kultur inte riktigt duger, säger Victor Schulman. Man ska tala engelska, tyska eller franska. Men dessa studenter visar att ryska faktiskt fungerar som kulturspråk och för mig känns det fantastiskt!

Föreställningen har uppförts tre gånger i Berlin så uppförandet i Göteborg blir det fjärde. Man får inget finansiellt stöd utan medlemmarna i teatergruppen måste stå för alla kostnader själva. Alla

kostymer är därför mycket enkla, rekvisitan får plats i en resväska. Och under vistelsen i Göteborg bor man hos medlemmar i den svenska teatergruppen.

Att lära känna rysk kultur

– Att spela teater är ett viktigt sätt att lära känna rysk kultur inifrån, säger fil dr. Gudrun Jerschow, lärare i ryska på Humboldtuniversitetet, och en av initiativtagarna till teaterkursen. Ett av målen är att lära studenterna tala ryska bättre. Men det ingår också i utbildningen att arbeta konkret med en stor författare för att sätta sig in i hans verk. Och amatörteater har en gammal tradition i Ryssland där studentteatern alltid utgjort en viktig del av kulturlivet.

Slaviska institutionen vid Humboldt-universitetet är mycket stor: man har omkring 1 000 studenter varav cirka 900 läser ryska. Studenterna är politiskt aktiva, man har protesterat mot neddragningar, tagat till ryska ambassaden och skickat brev till Jeltsin, så på ryska ambassaden vet man om att teatergruppen finns. På föreställningarna kommer både

professorer och lärare och man har publik från den stora rysktalande befolkningen i Berlin.

I maj ska den svenska teatergruppen Ryska scenen göra ett svarsbesök i Berlin. Ryska scenen som har spelat teater på ryska sedan 1995 startade på initiativ av regissör Jakob Klebanov från Moskva. Även Ryska scenen har ont om pengar och man har heller ingen riktig scen att spela på. Dessutom är det förstas svarare att få publik här: i Berlin bor det så många som cirka 110 000 rysktalande som gärna kommer på Skolas föreställningar. I Göteborg finns kanske 500 personer som talar ryska

– Trots olikheter vill vi gärna skapa känslan av att ha en gemensam teater, säger Gudrun Jerschow.

EVA LUNDRÉN

Studenterna Per-Olof Andersson och Daniela Persing spelar Tjechov – som är en av de stora ryska klassikerna.

Orgelbrus och stridsvagnar eller både Vogel och Fisk

ATT ARBETA SOM prorektor vid Göteborgs universitet innebär oftast att deltaga i behandling av många både triviala och ibland deprimerande ärenden. Någon gång kan emellertid uppdraget också visa sig innehålla angenäma inslag. En sådan uppmuntrande komponent uppenbarade sig vid ett besök jag nyligen gjorde vid Stanford university i Kalifornien tillsammans med humanistiska fakultetens Lennart Olausson och några orgelforskare.

Anledningen till besöket var att inför styrelsen för en amerikansk fond argumentera för ett stöd till orgelforskningen och den så kallade Örgryteorgeln. En miljon dollar i bidrag har nu ställts i utsikt.

I samband med vårt besök och presentationerna av projek-

tet gällde det också för fonden att "förankra" sina insamlingsambitioner bland förmögna medborgare i Kalifornien. Ett av dessa tillfällen erbjöds en söndageftermiddag, då vi tillsammans med ett 30-tal andra personer var inbjudna till en musikstund med åtföljande reception i en privat villa. Miljön skulle visa sig lika förmögen som excentrisk.

Från villans terrass hade vi en hänförande utsikt ner över Silicon Valley och San Franciscobukten. På tomten, vars gränser inte gick att urskilja, fanns swimmingpool och tennisbanor som alldeles naturliga inslag, men också – som ett uttryck för ägarens något säregna intressen – en hangar med en försvarlig samling begagnade stridsvagnar, som han höll på att rusta upp

med hjälp av sex anställda mekaniker. Stridsvagnsentusiasten beklagade dock avsaknaden av en svensk stridsvagn S. Är det någon som äger en sådan förmedlar jag gärna kontakt.

Ett annat intresse hos honom var uppenbarligen riktat mot modelljärnvägar. En sådan fanns på hans marker men i ett helt annat format än man är van vid – den var nämligen byggd i skala 1:4.

Anledningen till vårt besök var dock hans tredje hobby, nämligen det stora intresset för orglar och orgelmusik. Han hade i sitt hus inrett en rejält tilltagen orgelsal, där den kände orgelbyggaren Charles Fisk för tio år sedan byggt en väldig orgel. I detta rum kunde nu den världsberömda orgelprovisatorn Harald Vogel – en hängiven tysk

supporter till våra orgelforskare – ge en bejublad konsert.

Före den efterföljande obligatoriska minglingen med glas i handen höll en annan kalifornisk orgelentusiast, som tidigare besökt oss i Göteborg, ett engagerat tal. Sällan har jag hört vårt universitet och vår forskning beskrivas så med sådan glöd och med så lysande formuleringar. Tänk att man måste resa 1 000 mil för att få lyssna till sådant. Fast det kanske lät bättre på engelska?

MARTIN FRITZ
Prorektor

Det främmande sett med andra ögon

På konferensen "I andra länder" (arrangerad av avdelningen för kulturvetenskap den 5-6 mars) tecknade Jan Hjärpe den svenska islamologins utveckling. Det specialiserade studiet började med Tor Andræ, som blev professor 1927. Naturligtvis hade man intresserat sig för islam långt tidigare, det fanns t ex svenska översättningar av Koranen och flera forskare reste innan första världskriget i Mellersta Östern för att bättre förstå religionens förutsättningar. Islams unika karaktär hade man dock inte riktigt klart för sig. Nathan Söderblom betraktade t o m islam som en kristen sekt.

Tidigare forskare sökte religionens sanna platonska väsen och inriktade sig på de religiösa genierna. Genom Andræ, och hans efterföljare, fick studiet en mer idéhistorisk inriktning. Religionen var föränderlig. De senaste århundradenas muslimer bekymrade man sig dock inte så mycket om.

Först på 1970-talet blev forskningen inriktad på islam som ett avgörande faktum i vår tid. Omvärlden trängde sig på. Islam kunde användas i politisk propaganda och orsaka oljekriser. Man gick från religionspsykologi till religionssociologi.

Åke Holmberg tog ett ännu vidare grepp. I ett lika lärt som roande föredrag diskuterade han hur vi har uppfattat vår omvärld under de senaste tre seklen.

De som studerade vid universitetet för 300 år sedan fick knappt veta något om de främmande kulturerna. I mitten av 1700-talet blev intresset betydligt större. Inte minst Sveriges internationella handel gjorde att kunnaker om världen utanför Europa nu blev värdefulla. Linnélärjungarna såg det främmande med egna ögon

och svenskarna behövde inte längre förlita sig på rykten och på andrahandsuppgifter. Deras rapporter präglades inte sällan av nyfikenhet och en viss välvilja.

Vetenskapen, liksom kommunikationerna, utvecklades enormt under 1800-talet. Men trots att man fick reda på mycket mer om de främmande folken utvecklades en fördomsfull uppfattning. Upplysningsandan ersattes av chauvinism och så småningom av socialdarwinistiska och rasiska föreställningar.

Dessa uppfattningar präglade också det tidiga 1900-talet. Under senare delen av vårt sekel har vi sett en långsam reträtt från fördomar som väl ännu inte är helt borta.

Att oljehandel eller 1700-talets världsmarknad påverkar forskningen är kanske inte så märkligt. Vi kan inte bortse från våra egna erfarenheter och intressen. Men när har det gått så långt att det är rimligt att tala om en förvriden och fördomsfull bild av omvärlden?

Är det alltid fel att kritisera andra kulturer? Är det alltid ett utslag av att specifikt västerländska värderingar upphöjs på andra folks bekostnad? I så fall bör det också vara omöjligt att kritisera 1800-talets Sverige, som väl måste betraktas som en kultur som på många sätt är oss främmande. Anser man att den tidens svenskar var mer fördomsfulla än vi utgår man väl ifrån att det finns en universell moral.

Många som minns de sista decenniernas svenska debatt skulle kanske vilja tala om en omvänd etnocentrism. I många kretsar fördömdes västerlandet. Det blev populärt att vara en illojal europé. Mänskliga rättigheter kunde avfärdas som kulturimperialism. Men man skulle också kunna se saken ur ett annat perspektiv.

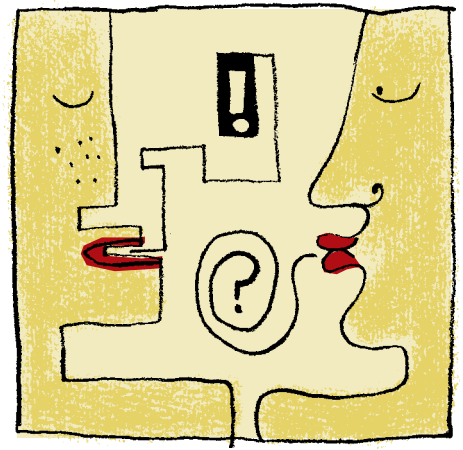

ILLUSTRATION: EVA-LENA HEDVALL

Holmberg beskrev hur 1800-talets imperialister såg de främmande folken som underlägsna och oförmögna att bestämma över sig själva. Svensken Herman Annerstedt skrev 1868 efter ett besök i Kairo: "Det går aldrig att låta färgade människor styra sig själva... Kan ingen vara beskedlig och erövra Egypten?" Hundra år senare ansåg också många att tredje världens folk inte kunde leva i frihet. De ociviliserade massorna måste styras av en stark ledare. Diktatur passade primitiva folk långt borta.

DAVID ANDERSSON

Personality

NYA PROFESSORER

Eleanor Campbell, professor i fysik, särskilt atomfysik och grundläggande molekylfysik

NYA ADJUNGERANDE PROFESSORER

Haluk Soydan, adj professor i socialt arbete med inriktning mot migrationsforskning

Georg Malvius, adj professor i musikalregi vid teater- och operahögskolan

Docent *Anders Omstedth*, adj professor i oceanografi vid institutionen för oceanografi

Docent *Jan-Erik Augustsson*, adj professor i arkeologi vid institutionen för arkeologi

NYA DOCENTER

Åke Bergvall, docent i engelska

Hans Löfgren, docent i engelsk litteraturvetenskap

Eva Ahlstedt, docent i franska

Mats Olsson, docent i zoökologi

Ildiko Marky, docent i pediatrik

Gunnar Aus, docent i urologi

Björn Carlsson, docent i fysiologi

Jens Rydell, docent i zoomorfologi

Lennart Palm, docent i historia

Gunhild Lindskog, docent i numerisk analys

Charles Hanson, docent i reproduktionsgenetik

Björn Regland, docent i neuropsykiatri

ÖVRIGA FÖRORDNANDEN

Molau Bente Eriksen, forskarsistent i systematisk botanik, vid inst för botanik

Dag Hanstorp, universitetslektor i experimentell fysik, speciellt laserspektroskopi vid inst för fysik och teknisk fysik

Johanna Bengtsson, biträdande forskare i miljömedicin (längst t o m den 30 september 98)

Camilla Johansson, laboratorieassistent vid inst för medicinsk mikrobiologi och immunologi

Eva Crusner, receptionist vid laboratoriet för experimentell biomedicin

Helena Sterner, laboratorieassistent vid inst för laboratoriemedicin, avd för klinisk kemi och transfusionsmedicin

Utdelningar

Språkpris till Göteborgsprofessor Svenska Akademien har delat ut priser och stipendier till tre professorer. Margit Pahlsons pris går till språkprofessorn Sven Öhman i Stockholm. Professor Benny Brodda i Stockholm får Blomska stipendiet på 25 000 kronor för sina insatser inom svensk språkforskning.

Akademiens språkpris går i år till professor Lars-Gunnar Andersson vid institutionen för svenska språket.

- Jag har nog fått priset för att jag skriver en språkspalt i G-P

Lars-Gunnar Andersson

var fjortonde dag och pratar några minuter i radio varje vecka, säger Lars-Gunnar

Andersson. Det är ett erkännande av den långa folkbildningstradition som vi haft i Sverige, och det är naturligtvis väldigt kul att få pris för det.

Gunnar D Hansson får årets Lars Ahlin-stipendium Forskaren och poeten Gunnar D Hansson får årets Lars Ahlin-stipendium på 50 000 kronor "för sin djupa och inläggande kunskap om Lars Ahlins författarskap", enligt motiveringen från Sundsvalls kulturnämnd och Litterära sällskapet. Gunnar D Hansson disputerade 1988 på en avhandling om Ahlins författarskap.

Karin Ekström tilldelas stipendium på 90 000 Riksbankens Jubileumsfond har delat ut ett stipendium på 90 000 kronor ur Nils-Eric Svenssons Fond till Karin M Ekström, universitetslektor i företagsekonomi vid Handelshögskolan. Karin Ekström har fått stipendium för att resa till och vistas vid Institut for Afsaetningsekonomi i Odense. Avsikten är att studera konsumentbeteende.

Teknikbrostiftelsen delar ut stipendier för idéutveckling Teknikbrostiftelsen i Göteborg har delat ut 11 stipendier för idéutveckling på 100 000 kro-

nor vardera. Fyra projekt vid Göteborgs universitet har fått stipendier.

- Christer Larsson, forskarstuderande vid Kristinebergs Marina Forskningsstation, arbetar med ett projekt som går ut på att färdigutveckla ett mätsystem för mätning av bl a syreproduktion, fotosyntes och enzymaktivitet hos marina och limniska organismer.
- Docent Jan Pettersson, fil dr Ralf Nilsson och forskningsingenjör Benny Lönn vid institutionen för fysikalisk kemi, Chalmers/GU. Målet i deras projekt är att utveckla ett instrument som ökar upplösningen och reproducerbarheten hos en ordinär tunnslipplatta.
- Docent Lena Carlsson vid institutionen för invärtes medicin har fått stipendium för att utveckla en ny teknik som gör det möjligt att mäta biologiskt aktiva hormoner för att därigenom förbättra diagnosen och behandling av patienter med hormonrubbningar.
- Lars Erik Homquist, bitr forskare vid institutionen för informatik, vill utveckla en metod - sk flipzooming - som gör det möjligt att presentera stora mängder information på små skärmar.

Visste du att...

de program som hade flest sökande inför hösten 97 var: skådespelarprogrammet, designprogrammet, musiklärarprogrammet, fri konst (Valand), specialpedagogiskt program, journalistprogrammet (100 p) och fotografprogrammet.

Tipsa GU JOURNALEN

Telefon: 031-773 1021. Fax: 031-773 4354

E-post: allan.eriksson@adm.gu.se

Läs eller prenumerera på GU-bulletinen - här hittar du allt om föreläsningar, konferenser, lediga tjänster och stipendier. Finns på GU:s hemsida: www.gu.se/html/aktuellt.html

Feministiskt Perspektiv

Setsuko kämpar mot manliga medievärderingar

ENDAST ÅTTA PROCENT i den japanska tidsningsbranschen är kvinnor. En av de få som lyckats avancera i en traditionellt manlig värld är journalisten Setsuko Kitamura. Hon arbetar på Yomiuri Shimbun i Tokyo – världens största dagstidning med en daglig upplaga på tio miljoner exemplar och 3 000 anställda.

Setsuko är journalist, feminist och deckarfantast (ja, faktiskt, hon läser Sjövall/Wahlöö).

ett stipendium från Svenska Institutet för att kunna göra ett temanummer om Japan och för att bygga upp ett nätverk med forskare och journalister.

Under en månad reste de runt och besökte bland annat Tokyo och Osaka. Träffade kvinnliga akademiker, journalister och konstnärer. De besökte bl a ett av de två statliga kvinnouniversiteterna i Japan och kom där i kontakt med en grupp kvinnoforskare på "Gender Institute" – motsvarigheten till kvinnovetenskapliga institutionen i Göteborg.

FOTO: ULLA SUNDÉN

– Jag har varit med och bildat ett nätverk för kvinnliga journalister, berättar Setsuko som är ansvarig på redaktionen för livviltar och kultur. Jag försöker också se till att mycket kvinnomaterial kommer in på den sida min redaktion ansvarar för.

Trots långa arbetsdagar, från nio på morgonen till tio, elva på kvällen, älskar hon sitt jobb.

– Jag har uppfostrat min man så vi delar på hemarbetet. Han gör te på morgonarna och lagar mat ibland. Det är ovanligt i vår generation.

Om Setsuko och andra kvinnor i det föränderliga japanska samhället kan man läsa om i det senaste numret av Feministiskt Perspektiv.

Den japanska kalligrafins konst

I samband med utgivningen av tidskriftens Japannummer hölls en utställning på institutionen för kvinnovetenskap. Fotograf Ulla Sundén ställde ut sina bilder från redaktionens månadslånga reportageresa till Japan i september. Tomoko Hansson läste en humoristisk dikt av en känd kvinnlig japansk poet som levde vid 1900-talets början.

Och Shoko Fukui – klädd i traditionell ljusblommig kimono – sjöng så vackert klassiska, vardagliga visor. Shoko, som undervisar i kalligrafi på universitetet, gav dessutom prov på den japanska kalligrafins konst genom att skriva tecknen för kärlek och lycka.

Lena Olson, som är redaktör för tidskriften, reste i höstas till Japan med Ann-Britt Mossberg (doktorand på sociologiska institutionen) och fotografen Ulla Sundén. De fick

– I dag finns ett stort intresse för Japan, inte minst av ekonomiska skäl, säger Lena Olson. Men vi vet inte så mycket om det japanska samhällslivet och kvinnornas situation. Genom att ägna ett helt nummer åt Japan försöker vi fylla en del av det kunskapsbråket. Bl a för att visa att det finns en aktiv kvinnorörelse och pågår mycket spännande kvinnoforskning på japanska universitet.

Lena Olson berättar också att japanska kvinnoforskare är intresserade av att knyta kontakter med svenska forskare.

– Japanerna är väldigt intresserade av den svenska välfärdsmodellen. Sverige framstår som ett föregångsland när det gäller jämställdhet, vård och omsorg om äldre och handikappade.

Några intryck från resan finns nu samlade i det senaste numret av Feministiskt Perspektiv.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Tidskriften Feministiskt Perspektiv ges ut av institutionen för kvinnovetenskap vid Göteborgs universitet i samarbete med Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning. Tidskriften kommer ut med fyra nummer per år – med olika teman varje gång. För mer information och prenumeration, ta kontakt med redaktören Lena Olson, telefon: 031-773 1944.

GÄSTKRÖNIKAN

Ska staten tolka samhällsklimatet?

När jag började undervisa i idé- och lärdoms historia i Uppsala 1970 hade svallvågorna efter 1968 års händelser ännu inte riktigt lagt sig. Någon riktig storm hade det väl aldrig varit – det fanns inget kårhus att okkupera och de radikala "icke-akademiska" elementen i staden brydde sig inte så mycket om vad som hände på universitetet. Fast visst märktes det åt vilket håll vindarna blåste.

I varje grupp på A-nivån fanns det alltid en eller ett par studenter som krävde att tentamina skulle avskaffas, eller att det åtminstone skulle införas grupptentamina. I, som det kunde tyckas, "demokratisk" ordning skapades det ibland någon form av enighet kring att 200 sidor textläsning var absolut maximum per studievecka. Värre än så var det egentligen aldrig, men man bör då betänka att de som läste ämnet gjorde det av eget rent intresse, det ingick inte i några obligatoriska block eller liknande.

Tio år senare, då jag hunnit bli en mera erfaren och ärrad universitetslektor, hade vinden vänt. Nu ville studenterna ha ordentligt differentierade betyg, de ville ha mera, och tyngre kurslitteratur, svårare skrivningar, större krav, färre diskussioner och flera föreläsningar.

Dessa svängningar i studentopinionen är ett utmärkt exempel på vad den uppslagsrike Svante Beckman har kallat "tidsandans krumbukter". Att förklara orsakerna till dem är inte alldeles lätt, men jag tror man vågar påstå att de på ett mycket tydligt sätt visar hur universitetet påverkas, och förändras, av det omgivande samhällsklimatet. En av flera naturliga frågor blir då om staten, som samhällets politiska arm, verkligen ska vara den som tolkar samhällsklimatet åt universitetet för att sedan styra och ställa?

I det senaste numret av "Universitetslärares" läser jag en tvåsidig annons, publicerad av Malmö Högskola, eller, om man nu ska vara alldeles korrekt, det som ska bli Malmö Högskola från och med den 1 juli 1998. För den som ägnat en stor del av livet åt högre utbildning och forskning är det fascinerande läsning.

På ett bräde utlyses 27 universitetslektorat i allt från "miljövetenskap speciellt med inriktning mot tekniska försörjningssystem i urbana miljöer" till "kompetensvetenskap med inriktning mot pedagogik". Icke utan en viss stolthet meddelar man att om några år kommer det att finnas 15 000 studenter vid högskolan. Visserligen tas några utbildningar över från Lunds universitet och från Vårdhögskolan i Malmö, men i grunden skapar man här en helt ny högre utbildningsanstalt utifrån en idé om "den nya tidens högskola".

Staten, i det här fallet Utbildningsdepartementet, säkert med tillgång till den yppersta expertis, har således tolkat tidsandan och dess krumbukter, och, än bättre, skådat in i framtiden. Det är just detta samhället (dock inte nödvändigtvis universitetet) behöver, har man sagt sig. Men vad hade hänt om man låtit de existerande universiteterna, med sin samlade erfarenhet och kompetens, göra sin tolkning av hur de samhälls- förändringarna bör observeras, analyseras och behandlas – i frihet och under ansvar?

Men då hade det ju förstås inte blivit en ny högskola, i Malmö.

Per Sörbom
docent, kulturattaché
i London och ledamot i
Göteborgs
universitetsstyrelse

